

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ DAİRE

ÜRPER VE DİĞERLERİ – TÜRKİYE DAVASI

(Başvuru no: 14526/07, 14747/07, 15022/07, 15737/07, 36137/07,
47245/07, 50371/07, 50372/07 ve 54637/07)

KARAR

STRAZBURG

20 Ekim 2009

*İşbu karar AİHS'nin 44/2 maddesinde belirtilen koşullar çerçevesinde
kesinleşecektir. Şekli düzeltmelere tabi olabilir.*

USUL

Türkiye Cumhuriyeti aleyhine açılan 14526/07, 14747/07, 15022/07, 15737/07, 36137/07, 47245/07, 50371/07, 50372/07 ve 54637/07 no'lu davanın nedeni, isimleri ekte yer alan yirmi altı T.C. vatandaşının ("başvuranlar") Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne, İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına Dair Sözleşme'nin ("AİHS") 34. maddesi uyarınca yapmış olduğu dokuz adet başvurudur.

Başvuranlar, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ("AİHM") önünde, İstanbul Barosu avukatlarından Ö. Kılıç tarafından temsil edilmişlerdir.

OLAYLAR

DAVANIN KOŞULLARI

1. Gazetelere ilişkin kovuşturma

Başvuranlar, söz konusu zamanda, Türkiye'de yayımlanan *Ülkede Özgür Gündem*, *Gündem*, *Güncel* ve *Gerçek Demokrasi* adlı dört gazetenin sahibi, yazı işleri müdürü, genel yayın yönetmeni ve gazetecileri konumundaydılar. İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi'nin çeşitli daireleri, bazı haber ve makaleler nedeniyle dört gazetenin de yayınına 16 Kasım 2006 – 25 Ekim 2007 tarihleri arasında 15 gün ila 1 ay arasında değişen sürelerle durdurmuştur. İtiraz konusu yayınların, PKK/KONGRA-GEL adlı terör örgütü adına yapılan bir propaganda ve örgüt ile üyeleri tarafından işlenen suçların onayı niteliğinde olduğu kabul edilmiştir.

16 Kasım 2006 tarihinde *Ülkede Özgür Gündem* gazetesi aleyhine açılan ilk davada, duruşma hakimi, 3713 No.lu Kanun'un 6/5 maddesine aykırı olarak bazı haber ve makalelerin propaganda unsuru taşıdığını, terör suçlarını onaylar nitelikte olduğunu ve terör saldırısına uğrama riski altında bulunan yetkililerin adlarını açıkladığını belirtmiştir. Dolayısıyla, söz konusu haber ve makalelerin içeriği AİHS'nin 10. maddesinde öngörülen sınırları aşmıştır. Ayrıca, söz konusu suçlar gazetenin tek bir baskısıyla sınırlı olmayıp süreklilik arz etmiştir. Sonuç olarak, 3713 No.lu Kanun'un 6/5 maddesi uyarınca, hakim gazetenin basımını ve dağıtımını on beş günden bir aya kadar durdurmakla yetkiliydi.

16 Temmuz 2007 tarihinde *Güncel* gazetesi aleyhine açılan davada, gazetenin basımı, 3713 No.lu Kanun'un 6/5 maddesi bağlamında değil, sahipleri, gazetecileri ve içeriğinin 12 Temmuz 2007 tarihli mahkeme kararıyla yayını on beş gün süreyle durdurulan *Gündem* gazetesininkilerle aynı olması nedeniyle on beş gün süreyle durdurulmuştur.

Ne başvuranlar, ne de avukatları söz konusu nizasız yargı sürecine katılmışlardır. Ayrıca, yayın durdurma kararlarına karşı yaptıkları yazılı itirazlar reddedilmiştir. Sonuç olarak, kararlar uygulanmıştır.

2. Başvuranlara ilişkin kovuşturma

3713 No.lu Kanun'un 6/1, 6/2 ve 7/2 maddeleri ile Ceza Kanunu'nun 215. maddesi uyarınca, *Ülkede Özgür Gündem* gazetesinin sahibi Ali Gürbüz, gazetesinde yayımlanan çeşitli makaleler aracılığıyla adı geçen örgüt adına propaganda yapmak, örgüt ve üyeleri tarafından işlenen suçları onaylamak ve terörle mücadeleyle görevli yetkililerin kimliklerini açıklamak suçlarından yargılanmıştır. Ali Gürbüz, 380,000 YTL para cezasına mahkum edilmiştir.

Ülkede Özgür Gündem ve *Gündem* gazetelerinin yazı işleri müdürü başvuran Özlem Aktan da aynı şekilde yargılanmıştır. Özlem Aktan'ın *Ülkede Özgür Gündem* gazetesine ilişkin ilk davası Ali Gürbüz'ün davasından ayrılmıştır. *Gündem* ve *Güncel* gazetelerinin sahibi Lütfi Ürper, Özlem Aktan'ın ikinci davasının bir diğer başvuranıdır. Özlem Aktan ile Lütfi Ürper, 3713 No.lu Kanun'un 5, 6/2, 6/4 ve 7/2 maddeleri ile Ceza Kanunu'nun 215. ve 218. maddeleri uyarınca itham edilmiştir.

Lütfi Ürper, benzer suçlamalarla üç kez yargılanmıştır. Bir diğer başvuran, *Gerçek Demokrasi* gazetesinin sahibi ve yazı işleri müdürü Hüseyin Bektaş, 3713 No.lu Kanun'un 6/2 ve 7/2 maddeleri ile Ceza Kanunu'nun 215. maddesi uyarınca aynı suçlardan yargılanmıştır.

Dava dosyasında yer alan bilgiye göre, Ali Gürbüz aleyhindeki dava hariç bahsi geçen davaların tamamı ilk derece mahkemesi önünde derdesttir. Ali Gürbüz'ün davası ise Yargıtay önünde derdesttir.

HUKUK

I. DAVALARIN BİRLEŞTİRİLMESİ

AİHM, başvuru konularının benzer olması sebebiyle davaların birleştirilmesini uygun görmektedir.

II. KABULEDİLEBİLİRLİK

A. Mağdur Statüsünün Bulunmadığı İddiası

Hükümet, *Ülkede Özgür Gündem*, *Gündem*, *Güncel* ve *Gerçek Demokrasi* gazetelerinin genel yayın yönetmenlerinin, haber müdürlerinin ve gazetecilerinin, söz konusu gazetelerin basımlarının durdurulması yönündeki kararlardan doğrudan etkilenmedikleri gerekçesiyle mağdur statülerinin bulunmadığını ifade etmiştir. Hükümet, yalnızca söz konusu gazete sahipleri ve yazı işleri müdürlerinin (Ali Gürbüz, Özlem Aktan, Lütfi Ürper ve Hüseyin Bektaş) iddia konusu AİHS ihlallerinden mağdur olduklarını iddia edebileceklerini ileri sürmüştür.

Başvuranlar, AİHM'nin *Yıldız ve Diğerleri / Türkiye* (no. 60608/00) ve *Halis Doğan ve Diğerleri / Türkiye* (50693/99) kararlarına atıfta

bulunarak bütün başvuruların mahkeme kararlarından etkilendiğini ileri sürmüşlerdir.

AİHM, önceki davalarda Hükümet'in benzer itirazlarını inceleyip reddettiğini kaydeder (*Tanrıkulu, Çetin, Kaya ve Diğerleri / Türkiye*, no. 40150/98; *Yıldız ve Diğerleri*, yukarıda kaydedilen). AİHM, söz konusu davada içtihadından ayrılmasını gerektirecek herhangi bir özel koşul bulunmadığı kanaatindedir. AİHM, genel yayın yönetmenlerinin, haber müdürlerinin ve gazetecilerin haber alma ve verme özgürlüklerinin, dört gazetenin basım ve dağıtımının durdurulmasına yönelik kararlardan doğrudan etkilendikleri kanaatindedir. Dolayısıyla, AİHM, Hükümet'in itirazını reddeder.

B. İç hukuk yollarının tüketilmediği iddiası

Hükümet, ayrıca, başvuruların AİHM'ye başvurmadan önce, gazete sahipleri ile yazı işleri müdürleri aleyhindeki ceza yargılamasının sonucunu beklemeleri gerektiğini iddia etmiştir.

Başvuranlar, AİHS'ye ilişkin şikayetlerinin yukarıda bahsedilen ceza yargılamasıyla değil gazetelerinin basımını durduran yerel mahkeme kararlarıyla ilgili olduğunu ifade etmişlerdir. Başvuranlar, ayrıca, söz konusu mahkeme kararları bağlamında, mevcut iç hukuk yollarının tamamını tükettiklerini belirtmişlerdir.

AİHM, başvuruların AİHS'ye ilişkin şikayetlerinin yalnızca *Ülkede Özgür Gündem, Gündem, Güncel ve Gerçek Demokrasi* gazetelerinin basımının durdurulmasına ilişkin ağır ceza mahkemesi kararlarıyla ilgili olduğunu ve başvuruların çeşitli kararları temyiz ederek iç hukuk yollarını tükettiklerini kaydeder. Dolayısıyla, AİHM, AİHS'nin 35/1 maddesi uyarınca başvuruların mevcut iç hukuk yollarını tükettiklerine karar verir. AİHM, Hükümet'in itirazını reddeder.

C. Diğer kabuledilebilirlik kriterlerine uygunluk

AİHS'nin 35/3 maddesi uyarınca başvuruların açıkça dayanaktan yoksun olmadığını kaydeden AİHM, ayrıca başka açılardan bakıldığında da kabuledilemezlik unsuru bulunmadığını tespit eder. Bu nedenle başvurular kabuledilebilir niteliktedir.

III. ESAS

A. AİHS'nin 10. maddesinin ihlal edildiği iddiaları

Başvuranlar, 3713 No.lu Kanun'un 6/5 maddesi uyarınca *Ülkede Özgür Gündem, Gündem, Güncel ve Gerçek Demokrasi* gazetelerinin basım ve dağıtımlarının durdurulmasının ifade özgürlüğü haklarına haksız bir müdahale oluşturduğu konusunda şikayetçi olmuş ve bu şikayetlerini AİHS'nin 10. maddesine dayandırmışlardır.

1. Müdahale olup olmadığı konusu

AIHM'ye göre, *Ülkede Özgür Gündem, Gündem, Güncel ve Gerçek Demokrasi* gazetelerinin basım ve dağıtımlarının durdurulmasına yönelik kararlar, başvuruların ifade özgürlüğünün uygulanmasına "müdahale" oluşturmuştur. Ayrıca, Hükümet bu duruma itiraz etmemiştir.

AIHS'nin 10. maddesinin 2. paragrafında öngörülen şartları yerine getirmemesi halinde bu tür müdahaleler 10. maddenin ihlali oluşturur. Bu nedenle, müdahalelerin yasayla öngörülüp öngörülmediği, meşru amaçlar izleyip izlemediği ve demokratik bir toplumda gerekli olup olmadığı belirlenmelidir.

2. Müdahalelerin yasayla öngörülmesi

Hükümet, gazetelerin basımını yasaklayan kararın 3713 No.lu Kanun'un 6/5 maddesince öngörüldüğünü ifade etmiştir.

Başvuranlar, Terörle Mücadele Kanunu'nun 6/5 maddesinin Anayasa ve AIHS'ye aykırı olması sebebiyle kanun sayılamayacağını belirtmiştir. Başvuranlar, bu bağlamda, T.C. eski Cumhurbaşkanı'nın, 6/5 maddesinin T.C. Anayasası'nda yer almayan bir cezayı öngörmesi nedeniyle söz konusu hükmün iptali için Anayasa Mahkemesi'ne dava açtığını kaydetmişlerdir. Başvuranlar, ayrıca, *Güncel* gazetesinin basımının ve dağıtımının durdurulmasına ilişkin 16 Temmuz 2007 tarihli kararın iç hukukta yer alan herhangi bir yasal hükme dayanmadığını ileri sürmüşlerdir.

AIHM, AIHS'nin 10/2 maddesinde yer alan "yasayla öngörülme" ifadesinin, ilk olarak, itiraz konusu tedbirin iç hukukta bir dayanağı olmasını gerektirdiğini hatırlatır. Ancak, söz konusu ifade, hukuki normların ilgili kişinin erişiminde olmasını, sonuçlarının öngörülebilmesini ve hukukun üstünlüğü ilkesine uygun olmasını gerektiren kanun niteliğine de atıfta bulunmaktadır (*Association Ekin / Fransa*, no. 39288/98).

Söz konusu davada, ulusal mahkeme kararlarının çoğunun 3713 No.lu Kanun'un 6/5 maddesine dayandığı konusu ihtilaflı değildir. Geriye söz konusu hükmün erişilebilirliği, öngörülebilirliği ve hukukun üstünlüğü ilkesine uygunluğu konusu kalmaktadır. Ayrıca, *Güncel* gazetesinin basımının ve dağıtımının durdurulmasına ilişkin 16 Temmuz 2007 tarihli karar, 3713 No.lu Kanun'un 6/5 maddesine dayanarak değil, söz konusu gazetenin sahibinin, gazetecilerinin ve içeriğinin daha önce basımı durdurulan *Gündem* gazetesininkilerle aynı olması nedeniyle verilmiştir. Ancak, 3713 No.lu Kanun'un ilgili hükmü, süreli yayınların bu nedenle durdurulmasını öngörmemektedir. Dolayısıyla, 16 Temmuz 2007 tarihli kararın iç hukukta geçerli bir dayanağı olup olmadığı konusunda AIHM'nin ciddi endişeleri bulunmaktadır. Bununla birlikte, gereklilik konusunda aşağıda yer alan tespitlerini göz önünde bulunduran AIHM, "yasaya uygunluk" konusunda nihai bir sonuca varmasına gerek olmadığı kanaatindedir.

3. *Müdahalelerin meşru bir amaç izleyip izlemediği konusu*

Hükümet, gazetelerin basımını yasaklayan kararların ulusal güvenliğin ve toprak bütünlüğünün korunması, kamu düzeninin sağlanması, suç işlenmesinin önlenmesi ve başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması gibi meşru amaçlar izlediğini ifade etmiştir.

Başvuranlar, ifade özgürlüğünün yalnızca kargaşa ve suçun önlenmesi amacıyla kısıtlanabileceğini ileri sürmüşlerdir.

AIHM, söz konusu davada, ulusal makamların kargaşa ve suçun önlenmesi adına meşru bir amaç izlediğinin düşünülebileceği kanaatindedir. Bununla birlikte, AIHM, bu konunun gazetelerin yayınına durdurmanın demokratik bir toplumda gerekli olup olmadığı konusuyla yakından ilgili olduğu, bu nedenle de bu bağlamda incelenmesi gerektiği kanaatindedir.

4. *Müdahalelerin demokratik bir toplumda gerekli olup olmadığı konusu*

a. **Tarafların ifadeleri**

Hükümet, hakimlerin söz konusu makalelerin terör örgütü adına propaganda unsurları içerdiğini ve örgüt tarafından işlenen suçları onaylar nitelikte olduğunu tespit ettiklerini ileri sürmüştür. Ayrıca, bu makaleler terörle mücadeleyle görevli yetkililerin kimliklerini ifşa ederek söz konusu şahısları terör saldırılarının hedefi haline getirmişlerdir. Hükümet, gazetelerin basımını yasaklayan kararların sınırlı süreler için uygulanan ve acil bir sosyal ihtiyacı karşılayan önleyici tedbirler olduğunu ifade etmiştir. Bu nedenle, başvuruların haklarına yapılan müdahaleler izlenen meşru amaçlarla orantılı olup makamlar tarafından öne sürülen gerekçeler amacına uygun ve yeterlidir.

Başvuranlara göre, ulusal mahkemeler makul tedbirler almaya niyetli olsalardı, yayınlanmaları kanuna aykırı olduğu iddia edilen sayılara el koyarlardı. Başvuranlar, ulusal mahkeme kararlarının verildiği sırada gelecekteki içeriği bilinmeyen gazetelerin basımının böyle uzun sürelerle yasaklanmasının sansür anlamına geldiğini iddia etmişlerdir.

b. **AIHM'nin değerlendirmesi**

(i) *Genel İlkeler*

AIHM, ifade özgürlüğünün demokratik bir toplumun temel yapılarından birini oluşturduğunu ve toplumun gelişimi ve bireyin kendini gerçekleştirmesinin koşullarından biri olduğunu hatırlatır (*Lingens / Avusturya*, A Serisi no. 103). İfade özgürlüğü istisnalara tabi olsa da, bu istisnalar dar bir biçimde yorumlanmalı ve sınırlama nedeni ikna edici bir biçimde ortaya konmalıdır (*Observer ve Guardian / Birleşik Krallık*, A Serisi no. 216). Bununla birlikte, ulusal makamlar, ilk olarak, sınırlamayı gerektiren “acil bir sosyal ihtiyacın” var olup olmadığını değerlendirmelidirler. Ulusal makamlar, bu değerlendirmeyi yaparken belirli

bir takdir marjı kullanmaktadırlar. Yazılı medyaya ilişkin söz konusu davadakine benzer davalarda, ulusal takdir marjı, demokratik bir toplumun basın özgürlüğünün sağlanması ve korunması konusundaki çıkarları ile sınırlıdır (*Fressoz ve Roire / Fransa*, no. 29183/95; *Alinak / Türkiye*, no. 40287/98).

Basın, demokratik bir toplumda önemli bir rol oynamaktadır. AİHM, birçok kez, basının şiddet, kargaşa veya suç tehditlerine karşı koruma sağlamak amacıyla bazı sınırları aşmaması gerektiği halde, basının görevinin, sorumluluk ve yükümlülükleri dahilinde, bölücü fikirler dahil olmak üzere kamu çıkarını ilgilendiren bütün konularla ilgili bilgi ve görüş aktarmak olduğunu kaydetmiştir (*Şener / Türkiye*, no. 26680/95; *Sürek / Türkiye (no. 1)*, no. 26682/95). Basının bu tür bilgi ve görüşleri aktarma görevinin yanı sıra, toplumun da bu bilgi ve görüşleri edinme hakkı bulunmaktadır (*Bladet Tromsø ve Stensaas / Norveç*, no. 21980/93).

(ii) Yukarıdaki ilkelerin söz konusu davaya uygulanması

AİHM, ilk olarak, *Ülkede Özgür Gündem, Gündem, Güncel ve Gerçek Demokrasi* gazetelerinin basın ve dağıtımlarının İstanbul Ağır Ceza Mahkemesinin farklı daireleri tarafından on beş günden bir aya kadar değişen sürelerle durdurulduğunu gözlemlemektedir. İlk derece mahkemeleri, söz konusu gazetelerin farklı sayılarında yayımlanan bazı makale ve haberlerin PKK/KONGRA-GEL adlı terör örgütü lehine propaganda unsurları taşıdığını, örgüt ve üyeleri tarafından işlenen suçları onaylar nitelikte olduğunu ve terörle mücadeleyle görevli yetkililerin kimliklerini ifşa ederek bu kişileri terör saldırılarının hedefi haline getirdiğini tespit ederek söz konusu yayın durdurma kararlarını vermişlerdir. Başvuranlar, her karar için temyize gitmişler, ancak temyiz talepleri kabul edilmemiştir.

AİHM, söz konusu davada başvuranların şikayetlerinin gazetelerin belirli sayılarına el konmasıyla değil, makale ve haberlerin yayımlanmasıyla 3713 No.lu Kanun'un 6/5 maddesinde yer alan suçların işlendiği gerekçesiyle gazetelerin basımının on beş günden bir aya kadar değişen sürelerle yasaklanmasına yönelik kararlarla ilgili olması nedeniyle, itiraz konusu makale ve haberlerin içeriğinin incelenmesine gerek olmadığı kanaatindedir.

AİHM, bu bağlamda, AİHS'nin 10. maddesinin, gazetelerin basımına yukarıda bahsedilen sınırlamaların getirilmesini yasaklamadığını hatırlatır. Ancak, bu tür sınırlamalar, AİHM tarafından son derece titiz bir inceleme yapılmasını gerektiren tehlikeler arz etmektedir. Haberin çabuk eskiyen bir özelliğinin olması ve kısa bir süre için de olsa basımının durdurulması, haberin bütün değerini ve ilgisini yok edebileceğinden, bu durum özellikle basın söz konusu olduğu zaman geçerlidir (*Observer ve Guardian*, yukarıda kaydedilen). Basın özgürlüğünün tehlikede olması nedeniyle, ulusal makamlar, söz konusu tedbirlerin alınmasını gerektiren "acil bir sosyal ihtiyacın" var olup olmadığı konusunda karar verebilmek için sınırlı bir takdir marjına sahiptirler (*Editions Plon / Fransa*, no. 58148/00).

AİHM, gazetelerin yayınının durdurulmasını düzenleyen sistemin hukuki niteliğinin basın özgürlüğü için değerli bir teminat olduğunu kabul etmektedir. Ancak, bu konuda ulusal mahkemelerce verilen kararlar da AİHS'nin 10. maddesinde öngörülen ilkelere uygun olmalıdır (*Gaweda / Polonya*, no. 26229/95).

Bu bağlamda, AİHM, İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi kararlarının süreli yayınların tamamının ileriki basımlarına yasak getirdiğini gözlemlemektedir. AİHM, daha önce basına getirilen sınırlamalarla ilgili başvuruları inceleme fırsatının olduğunu (*Observer ve Guardian*, yukarıda kaydedilen; *Sunday Times / Birleşik Krallık* (no. 2), A Serisi no. 217) ve söz konusu başvuruların AİHS'ye aykırı olmadığı sonucuna vardığını gözlemlemektedir.

Ancak, söz konusu başvurularda incelenmekte olan sınırlamalar belirli haber veya makalelere değil, gazetelerin yerel mahkeme kararlarının verildiği tarihte henüz içeriği bilinmeyen ileriki basımlarına yönelik olması nedeniyle, bu başvurular öncekilerden farklıdır.

AİHM'ye göre, 3713 No.lu Kanun'un 6/5 maddesi ile söz konusu davadaki mahkeme kararları, dışında tutuldukları yargılama sırasında duruşma yapılmaksızın "suçlu" bulunan başvuranların gelecekte aynı türden suçları işleyebilecekleri varsayımından yola çıkmaktadır. Bu nedenle, AİHM, gazete yayınlarının durdurulmasına yönelik kararların önleyici etkisinin, başvuranların ileride benzer makale ve haberler yayımlamasını engellemek ve mesleki faaliyetlerini aksatmak için üstü kapalı bir yaptırım anlamına geldiği sonucuna varır (*mutatis mutandis, Demirel ve Ateş* (no. 3), no. 11976/03). Ancak, AİHM, gazetelerin belirli sayılarına el koymak veya belirli makalelerin yayımlanmasına sınırlamalar getirmek gibi daha yumuşak tedbirler alınabileceği kanaatinde-dir.

AİHM, yerel mahkemelerin, kısa süreliğine de olsa *Ülkede Özgür Gündem, Gündem, Güncel ve Gerçek Demokrasi* gazetelerinin basım ve dağıtımlarını durdurarak kendilerine verilen sınırlı takdir marjını aştığını ve basının demokratik toplumun gözlemcisi rolünü gerekçesiz bir şekilde sınırlandırdığı sonucuna varır (*mutatis mutandis, Cumpăna ve Mazare / Romanya*, no. 33348/96; *Obukhova / Rusya*, no. 34736/03). 3713 No.lu Kanun'un 6/5 maddesi temel alınarak gazetelerin tamamının ileriki basımlarını yasaklamak, demokratik bir toplumda "gerekli" olan sınırlama kavramını aşmış ve sansürle aynı anlama gelmiştir.

Dolayısıyla, AİHS'nin 10. maddesi ihlal edilmiştir.

B. AİHS'nin 6. ve 13. maddeleri ile 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesinin ihlal edildiği iddiası

Başvuranlar, İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi önündeki yargılamaya katılamadıkları ve İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi'nin adı geçen gazetelerin basımını ve dağıtımını durduran kararları başvuranların savunmasını

almadan verdiği konusunda şikayetçi olmuş ve bu şikayetlerini AİHS'nin 6/1 ve 6/3 maddelerine dayandırmışlardır. Başvuranlar, ayrıca, yerel mahkeme kararlarına karşı aıtıkları temyiz davalarının duruşma yapılmadan reddedildiği gerekçesiyle söz konusu kararların hukuka uygunluğuna itiraz edebilecekleri bir iç hukuk yolu bulunmadığı konusunda şikayetçi olmuş ve bu şikayetlerini AİHS'nin 13. maddesine dayandırmışlardır. Başvuranlar, ayrıca, sorumlu oldukları haber ve makalelerin adı geçen gazetelerde yayımlanmasının suç teşkil ettiğine dair yerel mahkemelerce verilen kararların masumiyet karinesini ihlal ettiği gerekçesiyle AİHS'nin 6/2 maddesinin ihlal edildiği konusunda şikayetçi olmuşlardır.

Başvuranlar, son olarak, *Ülkede Özgür Gündem, Gündem, Güncel ve Gerçek Demokrasi* gazetelerinin yayınlarının durdurulmasına yönelik kararların mülkiyet haklarını ihlal ettiği gerekçesiyle AİHS'nin 1 No.lu Protokolü'nün 1. maddesinin ihlal edildiğini iddia etmişlerdir.

Hükümet, bu iddialara itiraz etmiştir.

Bununla birlikte, dava koşullarını ve AİHS'nin 10. maddesinin ihlal edildiği yönündeki tespitini göz önünde bulunduran AİHM, söz konusu başvuruda ortaya konan temel hukuki sorunu incelediği kanaatindedir. Bu nedenle, AİHM, söz konusu şikayetler için ayrıca karar verilmesine gerek olmadığı sonucuna varır (*mutatis mutandis, Demirel ve Diğerleri / Türkiye*, no. 75512/01; *Demirel ve Ateş*, yukarıda kaydedilen).

IV. AİHS'NİN 46. VE 41. MADDELERİNİN UYGULANMASI

A. AİHS'nin 46. maddesi

AİHS'nin 46. maddesine göre:

“1. Yüksek Sözleşmeci Taraflar, taraf oldukları davalarda Mahkemenin kesinleşmiş kararlarına uymayı taahhüt ederler.

2. Mahkemenin kesinleşmiş kararı, kararın uygulanmasını denetleyecek olan Bakanlar Komitesine gönderilir.”

AİHM'nin başvuranların ifade özgürlüğüne ilişkin şikayetle ilgili düşünceleri ve vardığı sonuç, başvuranların AİHS'nin 10. maddesinde öngörülen haklarının ihlalinin Türk mevzuatından (3713 No.lu Kanun'un 6/5 maddesi) doğan bir sorundan kaynaklandığını göstermektedir. Söz konusu hükmün yürürlüğe girdiği 18 Temmuz 2006 tarihinden itibaren, yerel mahkemeler, bu hüküm uyarınca çok sayıda süreli yayının basım ve dağıtımının durdurulmasına karar vermiştir. Aynı konuyla ilgili birçok dava AİHM önünde halen derdesttir. Yukarıdaki tespitler söz konusu sorunun sistemik olduğunu göstermektedir.

Sistemik sorunları tespit ederken, Sözleşmeye Taraf Devletlerin uygun çözümü bulmalarına ve Bakanlar Komitesi'nin kararların uygulanıp uygulanmadığını denetlemelerine yardımcı olmak için bu tür sistemik sorunların kaynağını teşhis etmek AİHM'nin yerine getirdiği bir

uygulamadır (Gülmez / Türkiye, no. 16330/02). AİHM, söz konusu davada ortaya çıkan sistemik sorunla ilgili olarak, AİHS'nin 10. maddesinin gereklerine uygun olarak ifade özgürlüğü hakkının etkili biçimde korunmasını sağlamak için ulusal düzeyde genel tedbirler alınmasının arzu edilir olduğu görüşündedir. Bu bakımdan, süreli yayınların basım ve dağıtımını durdurma uygulamasına son vermek amacıyla, Savunmacı Hükümet'in, 3713 No.lu Kanun'un 6/5 maddesini söz konusu kararda belirtilen ilkelere göre düzenlemesi gerekmektedir.

B. AİHS'nin 41. maddesi

AİHS'nin 41. maddesine göre:

“Mahkeme işbu Sözleşme ve protokollerinin ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmeci Tarafın iç hukuku bu ihlali ancak kısmen telafi edebiliyorsa, Mahkeme, gerektiği takdirde, hakkaniyete uygun bir surette, zarar gören tarafın tatminine hükmeder.”

1. Tazminat

a. Maddi tazminat

Başvuranlar, yayınlarının durdurulmasına nedeniyle gazetelerin uğradığı ticari zarar karşılığında 1,400,000 TL (yaklaşık 898,000 Euro) maddi tazminat talep etmişlerdir. Başvuranlar, aynı başlık altında, bireysel olarak uğradıkları zarar karşılığında 97,000 Euro talep etmişlerdir.

Başvuranlar, taleplerini desteklemek üzere yedi adet fatura kopyası sunmuşlardır. 12 ve 19 Kasım 2006 ve 5 Mart 2007 tarihli üç fatura, dağıtım şirketleri tarafından *Ülkede Özgür Gündem* ve *Gündem* gazetelerine ödenen ücreti göstermektedir. 11 Kasım 2006 ve 7 Mart 2007 tarihli diğer dört fatura ise adı geçen gazeteler tarafından basımevlerine ödenen ücreti göstermektedir. Başvuranlar, ayrıca, *Ülkede Özgür Gündem* ve *Gündem* gazetelerinin çalışanlarının maaş miktarını gösteren belgeler sunmuşlardır.

Hükümet, iddia edilen AİHS ihlalleri ile talep edilen maddi tazminat arasında illiyet bağı bulunmadığını ileri sürmüştür.

AİHM'ye göre, başvuranlar tarafından sunulan fatura kopyaları ile çalışanların maaşlarını gösteren belgelerin *Ülkede Özgür Gündem* ve *Gündem* gazetelerinin bazı gelir ve masraflarını gösterdiği kabul edilse bile, söz konusu belgeler gazetelerin uğradığı zararın tam miktarını yeterli

biçimde yansıtamamaktadır: Çünkü, söz konusu davadaki gazetelerin başvurular tarafından belgelenmeyen başka gelir ve masrafları olmalıdır. Bu nedenle, AİHM, başvuruların sunduğu belgelere dayanarak maddi zararın tam miktarını tespit edememektedir.

Ancak, AİHM, gazetelerin yayınının on beş günden bir aya kadar değişen sürelerle durdurulmasına ilişkin olarak tespit edilen ihlallerden dolayı belirli miktarda maddi zarar yaşanmış olabileceğini kabul eder (*mutatis mutandis*, *Özgür Gündem / Türkiye*, no. 23144/93). Başvurulardan herhangi bir açıklama gelmemesi nedeniyle, AİHM, gazetelerin yayınlarının durdurulduğu dönemlerde yazı işleri müdürü, genel yayın yönetmeni, haber müdürü ve gazeteci olarak çalışan başvuruların maaşlarının ödendiği sonucuna varır. Bu nedenle, AİHM, başvuruların bireysel olarak yaptıkları talepleri reddeder. Söz konusu maddi zarar yalnızca gazete sahipleri Lütfi Ürper, Ali Gürbüz ve Hüseyin Bektaş için geçerlidir. Davanın özel koşullarını ve dava dosyasındaki bilgileri göz önünde bulunduran AİHM, Lütfi Ürper, Ali Gürbüz ve Hüseyin Bektaş'a, sırasıyla, 40,000 Euro, 5,000 Euro ve 10,000 Euro ödenmesine karar verir.

b. Manevi tazminat

Başvurular, manevi tazminat olarak 162,000 Euro talep etmişlerdir.

Hükümet, tespit edilen ihlalin tek başına yeterli adil tatmin oluşturduğu gerekçesiyle AİHM'den söz konusu talebi reddetmesini istemiştir.

AİHM, bütün başvuruların tespit edilen ihlalin tek başına yeterli tatmin oluşturamayacağı şekilde sıkıntı çekmiş olabileceği kanaatindedir. Davanın özel koşulları ile tespit edilen ihlali göz önünde bulunduran AİHM, başvuruların her birine 1,800 Euro manevi tazminat ödenmesine karar verir.

2. Yargılama masraf ve giderleri

Başvuranlar, yerel mahkemeler ve AİHM önünde yapmış oldukları yargılama masraf ve giderleri için 23,960 Euro talep etmişlerdir. Başvuranlar, bu bağlamda, avukatlarının başvurular için kaç saat çalıştıklarını gösteren bir zaman cetveli ile masraf ve giderlere ilişkin bazı tablolar sunmuşlardır.

Hükümet bu talebe itiraz etmiştir.

AİHM'nin içtihadına göre, bir başvuran gerçekliğini ve gerekliliğini kanıtladığı makul miktarlardaki yargı giderlerini elde edebilir. AİHM, söz konusu davada, elindeki belgelere ve yukarıdaki ölçütlere dayanarak, 54637/07 no.lu dava için Avrupa Konseyi tarafından Hüseyin Bektaş'a adli yardım olarak ödenen 1,000 Euro düşülerek, AİHM önündeki yargılama masraf ve giderleri için başvuranlara ortaklaşa 5,000 Euro ödenmesine karar verir.

3. Gecikme Faizi

AİHM, gecikme faizinin, Avrupa Merkez Bankası'nın marjinal kredi kolaylıklarına uyguladığı faiz oranına üç puanlık bir artış eklenerek belirlenmesini uygun görmektedir.

BU GEREKÇELERE DAYANARAK AİHM,

1. Başvuruların *birleştirilmesine*;
2. Başvuruların *kabuledilebilir olduğuna*;
3. AİHS'nin 10. maddesinin *ihlal edildiğine*;
4. AİHS'nin 6. ve 13. maddeleri ile AİHS'nin 1 No.lu Protokolü'nün 1. maddesi uyarınca yapılan şikayetlerin ayrıca incelenmesine *gerek olmadığına*;
5. (a) AİHS'nin 44. maddesinin 2. paragrafı gereğince kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içinde, ödeme tarihindeki döviz kuru üzerinden Türk Lirası'na çevrilmek üzere ve her türlü vergi ve kesintiden muaf tutularak Savunmacı Hükümet tarafından,
 - (i) maddi tazminat olarak Lütfi Ürper'e 40,000 Euro (kırk bin Euro), Ali Gürbüz'e 5,000 Euro (beş bin Euro) ve Hüseyin Bektaş'a 10,000 Euro (on bin Euro);
 - (ii) manevi tazminat olarak başvuranların her birine (Lütfi Ürper, Nurettin Fırat, Özlem Aktan, Yüksel Genç, Bayram Balcı, Abdulvahap Taş, Mehmet Ali Çelebi, Cengiz Kapmaz, Devrim

Göktaş, Filiz Koçali, Fuat Bulut, Hüseyin Akyol, Salih Sezgi, Zeriman Dağdelen, Ramazan Pekgöz, Medine Kılıç, Mehmet Samur, Ali Gürbüz, Ali Erden, Ersin Öngel, Musa Demir, Esra Çiftçi, Turabi Kişin, Şinasi Tur, Zennur Kızılkaya, Hüseyin Bektaş) 1,800 Euro (bin sekiz yüz Euro);

- (iii) yargılama masraf ve giderleri için, adli yardım olarak alınan 1,000 Euro düşülerek, başvuranlara ortaklaşa 5,000 Euro (beş bin Euro) ödenmesine;

(b)Yukarıda belirtilen üç aylık sürenin sona erdiği tarihten itibaren ödemenin yapılmasına kadar, Avrupa Merkez Bankası'nın o dönem için geçerli olan marjinal kredi kolaylığı oranının üç puan fazlasına eşit oranda basit faiz uygulanmasına;

6. Adil tatmine ilişkin diğer taleplerin *reddedilmesine karar vermiştir.*

İşbu karar İngilizce olarak hazırlanmış ve AIHM İçtüzüğü'nün 77. maddesinin 2. ve 3. paragrafları gereğince 20 Ekim 2009 tarihinde yazılı olarak bildirilmiştir.

Ek

Başvuru No	Davanın Adı	Başvuru Tarihi	Başvuranlar
14526/07	ÜRPER ve Diğerleri / Türkiye	2 Nisan2007	Lütfi Ürper, Nurettin Fırat, Özlem Aktan ve Yüksel Genç
14747/07	BALCI ve Diğerleri / Türkiye	3 Nisan 2007	Bayram Balcı, Abdulvahap Taş, Mehmet Ali Çelebi, Cengiz Kapmaz, Devrim Göktaş ve Filiz Koçali
15022/07	BALCI ve Diğerleri / Türkiye	5 Nisan 2007	Bayram Balcı, Abdulvahap Taş, Mehmet Ali Çelebi, Cengiz Kapmaz, Devrim Göktaş, Fuat Bulut, Hüseyin Akyol, Salih Sezgi, Zeriman Dağdelen, Ramazan Pekgöz, Medine Kılıç veMehmet Samur
15737/07	GÜRBÜZ ve Diğerleri / Türkiye	29 Mart 2007	Ali Gürbüz, Özlem Aktan, Nurettin Fırat ve Hüseyin Akyol
36137/07	ÜRPER ve Diğerleri / Türkiye	9 Ağustos 2007	Lütfi Ürper, Nurettin Fırat, Yüksel Genç, Bayram Balcı, Hüseyin Akyol, Fuat Bulut, Salih Sezgi,

			Zeriman Dağdelen, Mehmet Ali Çelebi, Ramazan Pekgöz, Medine Kılıç, Cengiz Kapmaz, Mehmet Samur, Ali Erden, Ersin Öngel ve Musa Demir
47245/07	ÜRPER ve Diğerleri / Türkiye	17 Ekim 2007	Lütfi Ürper, Nurettin Fırat, Yüksel Genç, Bayram Balcı, Hüseyin Aykol, Fuat Bulut, Salih Sezgi, Zeriman Dağdelen, Mehmet Ali Çelebi, Ramazan Pekgöz, Medine Kılıç, Mehmet Samur, Cengiz Kapmaz, Musa Demir, Ersin Öngel, Ali Erden, Esra Çiftçi, Turabi Kişin ve Şinasi Tur
50371/07	ÜRPER ve Diğerleri / Türkiye	5 Kasım 2007	Lütfi Ürper, Mehmet Samur ve Zennur Kızılkaya
50372/07	ÜRPER ve SAMUR / Türkiye	19 Kasım 2007	Lütfi Ürper ve Mehmet Samur
54637/07	BEKTAŞ / Türkiye	6 Aralık 2007	Hüseyin Bektaş